

Organizace a řízení třídy

(přednáška 30. 10. 2013)

Struktura přednášky

- Organizace a řízení třídy jako jedna z klíčových komponent kvality výuky
- Interakce a komunikace ve výuce
- Autorita ve výchově
- Kázeň ve škole

Kvalita výuky

- Ve výuce musí být ***něco*** obsaženo, výuka musí být ***nějaká***, aby byla kvalitní.
- Co zakládá kvalitu výuky?
 - Organizace a řízení třídy: využití času, přiměřené tempo, strukturovanost
 - Zprostředkování cílů a obsahů: jasnost, strukturovanost, soudržnost
 - Učební úlohy: kognitivní aktivizace
 - Podpůrné učební klima: konstruktivní práce s chybou, adaptivita výukových postupů

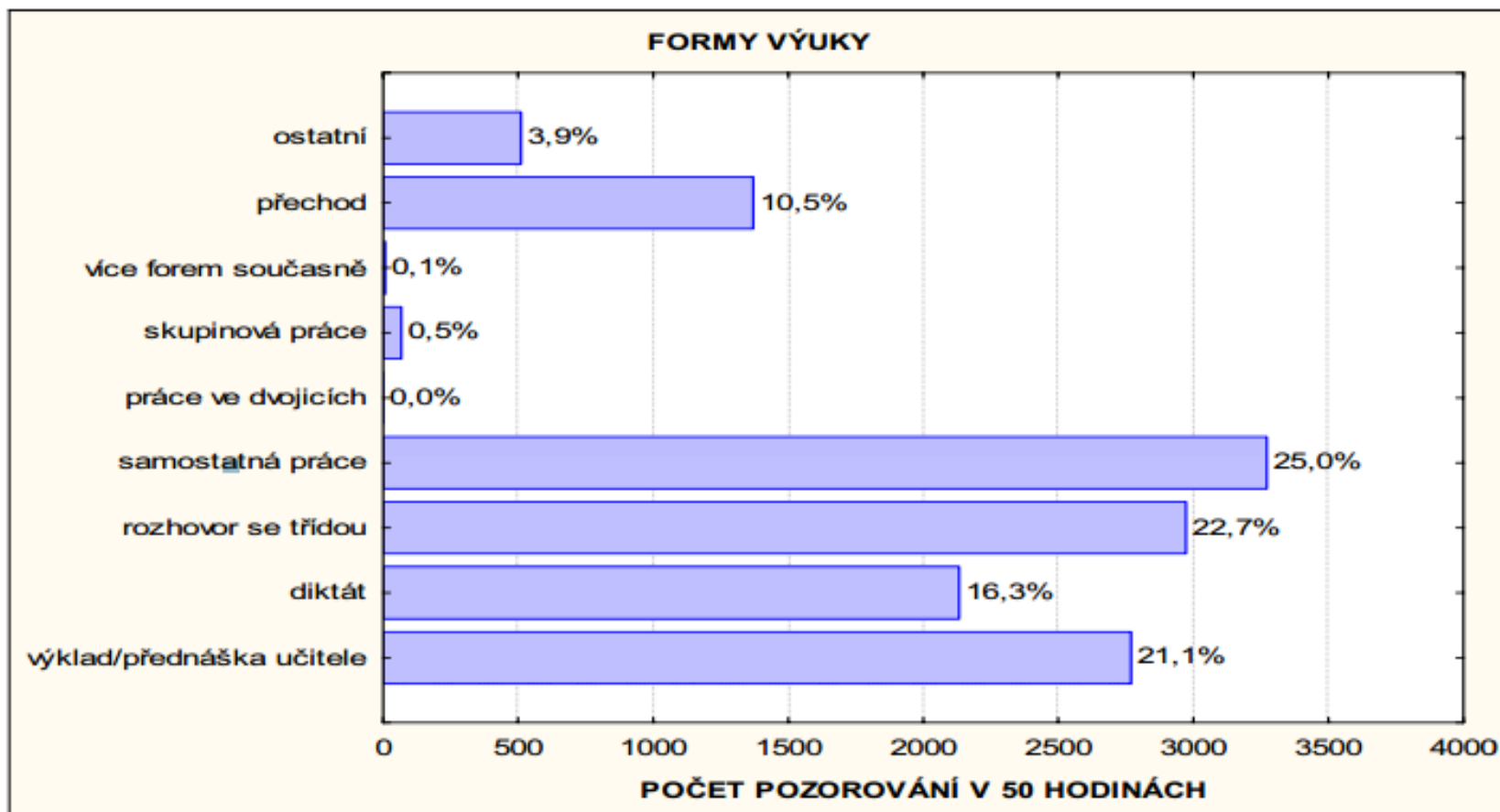
Organizace a řízení třídy

- Spadá do organizační a metodické dimenze výuky (classroom management)
- Mnohdy (tradičně) spojováno s důrazem na disciplínu žáků a utvářením atmosféry, v níž panuje klid a řád.
- Zahrnuje:
 - plánování a organizování výuky,
 - stanovování jasných výukových pravidel a postupů,
 - propojování mezi různými výukovými aktivitami,
 - průběžné sledování a vyhodnocování práce žáků,
 - zvládání drobných kázeňských prohřešků,
 - vypořádávání se s nevhodným (resp. rušivým) chováním žáků.

1. Využívání času

- Čas v úkolu (time on task) – množství času, který žáci stráví vykonáváním různých aktivit spojených se školní výukou.
- Angažovaný čas (engaged time) – doba, kdy žáci plní instrukce učitele anebo se zapojují do výukových aktivit.
- Dostatečné množství času pro výuku může pozitivně ovlivňovat učební výkony žáků.

Formy výuky v zeměpisu

Graf 1: Časové rozložení organizačních forem (v souboru 50 hodin)

Zdroj: Hübelová, Janík, & Najvar (2008)

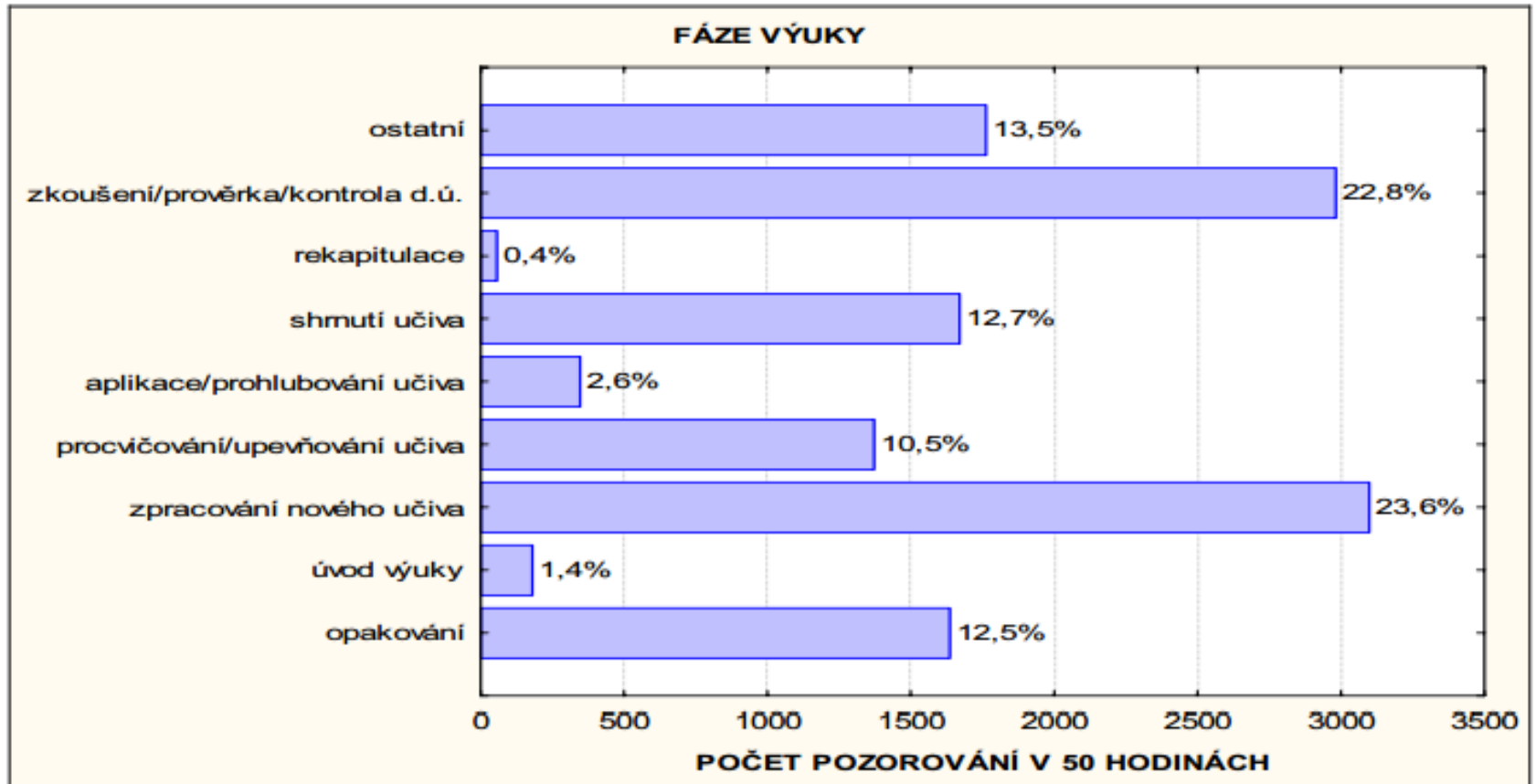
2. Tempo výuky

- Frekvence, během níž dochází ke střídání učebních činností žáků a výukových aktivit učitele.
- Přiměřené tempo výuky souvisí s adekvátním množstvím probraného učiva.
- Optimální pro rozvíjení složitějších kognitivních operací je výuka, která probíhá v rychlejším tempu a je soustředěna na obsah.

3. Strukturovanost

- Strukturovanost organizace učebního prostředí
- Jednoznačně oddělené fáze a formy výuky

Fáze výuky v zeměpisu

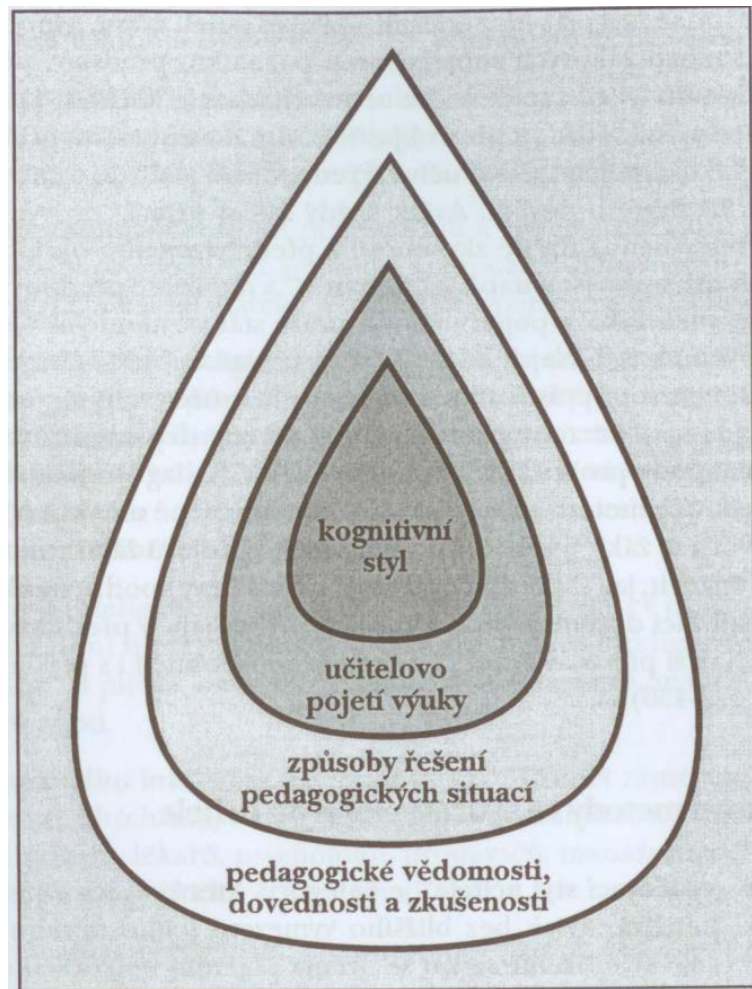

Graf 2: Časové rozložení fází výuky (v souboru 50 hodin)

Zdroj: Hübelová, Janík, & Najvar (2008)

Interakce a komunikace ve výuce

- Proces výuky a její výsledky jsou významně ovlivňovány sociálními vztahy mezi zúčastněnými – jejich interakcí.
- Každý učitel má svou představu o ideálním žákovi, o problémovém žákovi atd.
- Na základě rysu osobnosti učitele a učitelova pojetí výuky má každý učitel vytvořen svůj osobitý interakční styl.

Vrstvy učitelova vyučovacího stylu (Maňák & Švec, 2003, s. 38)

Nonverbální techniky řízení třídy

- Úprava zevnějšku a oděv
- Zrakový kontakt
- Mimika
- Pohyb po učebně
- Gestikulace
- Držení těla

Zdroj: Pasch et al. (2005), Janíková (2011, s. 21-30).

Autorita ve výchově

- Krize autority učitele a vzdělávacích institucí
- Závrať ze svobody a nárůst subjektivního narcismu (G. Lipovetsky)
- Je výchovná autorita legitimní?

„Pokud je autorita legitimním prvkem či podmínkou, stojíme před otázkou, jak a v čem ji nově založit. Pokud je autorita ve výchově nelegitimní, měli bychom se ptát, čím nahradíme výchovu.“ (Reboul in Strouhal, 2013, s. 94).

Kázeň ve škole

- Vědomé dodržování zadaných norem.
- Jednání, které umožňuje dosahovat individuálních i skupinových cílů.
- Sebekázeň vs. skupinová kázeň
- Důvody nekázně: upoutávání pozornosti, boj o moc, snaha pomstít se, usilování o soucit aj.
- Kázeň není výchovný cíl!
- **Problémům s kázní není možné se vyhnout.**

Literatura k tématu

- Pasch, M. et al. (2005). *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*. Praha: Portál. (s. 319-385)
- Strouhal, M. (2013). *Teorie výchovy*. Praha: Grada. (s. 92-105)
- Bendl, S. (2011). *Školní kázeň v teorii a praxi*. Praha: Triton.
- Janík, T., Lokajíčková, V., & Janko, T. (2012). Komponenty a charakteristiky zakládající kvalitu výuky: přehled výzkumných zjištění. *Orbis scholae*, 6(3), 27-55.

Pro fajnšmekry:

- Janíková, M. (2011). *Interakce a komunikace učitelů tělesné výchovy*. Brno: Paido.
- Hübelová, D., Janík, T., & Najvar, P. (2008). Pohledy na výuku zeměpisu na 2. stupni základní školy: souhrnné výsledky CPV videostudie zeměpisu. *Orbis scholae*, 2(1), 53-72.